

ประกาศสถาปนาสมณศักดิ์

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรม
นาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดให้ประกาศว่า โดยที่ทรง
พระราชดำริว่า พระสงฆ์ซึ่งดำรงในสมณคุณมีอุปการะยิ่งแก่การ
พระศาสนา สมควรจะได้เลื่อนอิสริยยศฐานันดรในสมณศักดิ์สูง-
ชั้นมีอยู่ บัดนี้จวบกาลมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา
ควรที่จะสถาปนาอิสริยยศพระสงฆ์ชั้นไว้ ให้บริบูรณ์ตามตำแหน่ง

จึงทรงพระราชดำริว่า พระธรรมวโรดมเป็นพระเถรเจริญ
ในสมณคุณ ยินดีในเนกขัมมปฏิบัติ สมบูรณ์ด้วยศีลาจารวัตร

เล่ม ๓๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๕๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

รตต์ัญญามหาเถรกรรมมณเฑาะว์คตลตดมาช้านาน ได้ประกอบ
กรณียกิจเป็นหิตานุหิตประโยชน์แก่พุทธจักรและอาณาจักร
อย่างไพศาล ดังความพิสดารปรากฏในประกาศสถาปนาเป็นที่
รองสมเด็จพระราชาคณะ เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช
๒๔๕๕ แล้วนั้น

ครั้นต่อมา พระธรรมวโรดมยังเจริญด้วยอุตสาหะวิริยาคุณ
มิได้หือลตอย สามารถประกอบพุทธศาสนกิจให้เจริญก้าวหน้า
ยิ่งขึ้นโดยลำดับ กล่าวโดยเฉพาะในประการที่สำคัญ คือ การ
ปริยัติศึกษา ได้ส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระภิกษุ
สามเณรในสำนักเรียนวัดพระเชตุพน ฯ ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
ทั้งปริมาณและคุณภาพ และได้จัดตั้งมูลนิธิขึ้นไว้สำหรับบำรุง
การปริยัติศึกษาอีกด้วย อนึ่ง ในการที่คณะสงฆ์ได้จัดตั้งมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้น ก็ได้ให้ความอุปถัมภ์โดยจัดสถาน
ที่ในบริเวณวัดพระเชตุพน ฯ ให้นักเรียนแผนกบาลีมัธยมเข้า
ศึกษา ทั้งได้เปิดการศึกษาส่งเสริมวิทายะฐานะพระภิกษุสามเณร
ขึ้นอีกด้วย ในฐานะเป็นสถานายกแห่งสภาพระธรรมกถึก
พระธรรมวโรดมได้จัดให้มีพระธรรมกถึกไปแสดงพระธรรม
เทศนาเป็นปฐกาวีสัชนา ณ สถานีวิทยุประจำถิ่นในวันอาทิตย์
เป็นประจำ และได้จัดพระธรรมกถึกไปแสดงธรรมอบรมจริย-

เล่ม ๑๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

ศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนต่างๆ เป็นประจำอีกหลายแห่ง ทั้งได้
 รจนานั่งสื่อสารคดีธรรมนิยาย เผยแพร่ศีลธรรมแก่ประชาชน
 อีกเป็นอันมาก ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ ถึงคราวที่สภาพแห่ง
 คณะสังฆมนตรีได้สิ้นสุดลง และมีการเลือกสรรแต่งตั้งใหม่
 พระธรรมวโรดมได้รับแต่งตั้งเป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การ-
 เผยแผ่อยู่ในปัจจุบัน ส่วนการพระศาสนาในต่างประเทศ พระ
 ธรรมวโรดมได้เป็นองค์สังคีติการกะในคณะสงฆ์ไทยไปร่วม
 ปฏิบัติงานฉันทฐสังคายนาพระไตรปิฎก ทุติยสันนิบาต ซึ่งประชุม
 ทำ ณ ปาสาณคูหา ประเทศพม่า เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ และ
 ได้เป็นองค์คณะพระสงฆ์ไทยมีสมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน
 เป็นประธานไปร่วมพิธีฉลองพุทธชยันตี ณ ประเทศลังกา เมื่อ
 ปีพุทธศักราช ๒๔๙๕ แล้วเลยไปสังเกตการณ์พระศาสนาใน
 ประเทศอินเดียด้วย

ส่วนในการพระอารามนั้น โดยที่วัดพระเชตุพนวิมล
 มังคลารามเป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑ ได้ทรงสถาปนาขึ้น พร้อม
 กับการสถาปนากรุงเทพมหานคร ในการก่อสร้างได้โปรด
 ให้ทำอย่างใหญ่โตมโหฬาร และทำด้วยศิลปกรรมอันประณีต
 วิจิตรบรรจงงดงามอย่างยอดเยี่ยมเป็นอย่างสุดฝีมือของช่างไทย

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

ในสมัยนั้น และโปรดให้รวบรวมศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ปูนูนียวัตถุ ที่ล้วนแต่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งงดงาม และมีค่าหาประมาณมิได้จากที่ต่างๆ มาประมวลประดิษฐานไว้ในบริเวณพุทธาวาสแห่งพระอารามนี้เป็นจำนวนมาก ยากที่จะหาแห่งอื่นมาเทียบเทียมเสมอเหมือนได้ และในรัชกาลต่อ ๆ มา ก็ได้โปรดให้สร้างเสริมและสถาปนาปูนูนียสถานขึ้นไว้เป็นพระบรมราชานุสรณ์อีกโดยลำดับ จึงนับว่าพระอารามนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษ คือ เป็นที่สักการบูชาคารวสถานแห่งองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมราชวงศ์ และเป็นที่เชิดชูเกียรติประวัติแห่งประเทศไทยเป็นอย่างดียิ่งแห่งหนึ่ง ครั้นต่อมาถึงในสมัยปัจจุบันสิ่งก่อสร้างและศิลปวัตถุเหล่านั้น มีอายุเกินกว่าร้อยปีไปแล้วเป็นอันมาก ย่อมถึงความคร่ำคร่าชำรุดทรุดโทรมเสียหายเป็นธรรมดา จึงตกเป็นภาระอันหนักยิ่งแก่เจ้าอาวาสแต่ละองค์ที่จะต้องเอาเป็นภาระธุระในการระงับรักษา และจัดการบูรณะปฏิสังขรณ์สิ่งที่ชำรุดเสียหายให้กลับคงอยู่ในสภาพที่มั่นคงถาวรตามเดิมเท่าที่สามารถจะทำได้ ทั้งนี้ ตั้งแต่พระธรรมวโรดมได้รับหน้าที่เป็นเจ้าอาวาสมาเป็นเวลา ๑๔ ปี ก็ปรากฏว่าได้เอาใจใส่ควบคุมดูแลระงับรักษา และได้พยายามจัดการบูรณะปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมปูนูนียวัตถุและสิ่งก่อสร้างซึ่งชำรุดทรุดโทรมเสียหาย ทั้งในบริเวณ

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

พุทธทาสและบริเวณสังฆาวาส ให้กลับคืนมีสภาพมั่นคงถาวร
 สอาดเรียบร้อยดีขึ้นเป็นอันมาก ดังเป็นที่ปรากฏอยู่แล้ว และ
 โดยเฉพาะพระตำหนักวาสุกรี ซึ่งเป็นที่ประทับของสมเด็จพระ
 พระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาณูจิตชินโรส เมื่อครั้งยังดำรง
 พระชนม์อยู่ และต่อมาเป็นที่ประดิษฐานพระอัฐิอยู่นั้นในปัจจุบัน
 นั้น ย่อมนับว่าเป็นปูชนียสถานสำคัญแห่งหนึ่งในพระอารามนี้
 เพราะเป็นราชประเพณีที่พระมหากษัตริย์และพระบรมราชวงศ์
 จะต้องเสด็จไปถวายสักการะปีละครั้งเป็นประจำ ปรากฏว่า
 พระตำหนักดังกล่าวทั่วบริเวณได้ชำรุดทรุดโทรมลงมากมา
 นานแล้ว เพิ่งจะมาได้รับการบูรณะซ่อมแซมในสมัยพระธรรม-
 โวดมเป็นเจ้าอาวาสนี้ ซึ่งได้จัดการซ่อมแปลงสำเร็จเรียบร้อย
 สอาดงดงามดีมาก ในกรณีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้
 เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเบญจปดลเสวตฉัตร แหวน
 ถวายไว้เหนือที่ประดิษฐานพระอัฐิ เพื่อให้สมบูรณตามพระ-
 อิศริยยศ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๒ จึงนับว่า
 พระธรรมโวดมเป็นผู้ทรงคุณธรรม มีปรีชาสามารถในการ
 บริหารปกครองพระอารามที่มีความสำคัญเป็นพิเศษดังกล่าว
 สมพระราชประสงค์

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

สรรพกรณียกิจซึ่งพระธรรมวโรดมได้ปฏิบัติบำเพ็ญ เป็นผลดีแก่พุทธจักรและอาณาจักรดังพรรณนามา นับว่าเป็นผู้เจริญยิ่งด้วยคุณธรรมอนันตปริษา สามารถในการบริหารพระศาสนาเป็นที่ปรากฏแก่มวลพุทธบริษัทและทางราชการ ตลอดถึงพสกนิกรทั่วไป และบัดนี้ พระธรรมวโรดมก็เจริญด้วยวรรษาอายุกาลสถาวิรัชธรรม เป็นที่นับถือแห่งพุทธบริษัททั่วสากลทิศ มีศิษยานุศิษย์แพร่หลาย สมควรจะยกย่องให้ดำรงในอัครฐานันดรที่สมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนาพระธรรมวโรดมขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามจารึกในสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระวันรัต ปริยัติพิพัฒนพงศ์ วิสุทธีสงฆปริณายก ตรีปิฎกโกศล วิมลคัมภีรญาณสุนทร มหาคณะปธานาดิศร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี สถิต ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๑๐ รูป คือ พระครูปลัดสัมพิพัฒนสุตาจารย์ ญาณโกศล วิมลศีลาจาร มหาคณาธิการนายก ปิฎกธรรมรักขิต ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูพรหมสร พระครูคู่สวด ๑ พระครูอมรศัพท์ พระครูคู่สวด ๑ พระครูธรรมกุต ๑ พระครูพุทธบาล ๑ พระครูสังฆกิจจารักษ์ ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมไตรโลกาจารย์ เป็นพระเถระผู้เจริญในสมณคุณ วิบุลยปริชาญาณ ได้ศึกษาแตกฉานในพระปริยัติศุตากม สอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม ๖ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่พระวิเชียรธรรมคุณาธาร และเลื่อนเป็นพระราชาคณะชั้นราชในราชทินนามเดิม เป็นพระเทพมุนีและพระธรรมไตรโลกาจารย์โดยลำดับ ก็รับภาระพระพุทธานุศาสน์ และสังวรรักษาสมณวัตรระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยโดยสมควรแก่ตำแหน่งตลอดมา ประกอบด้วยมื่อุตสาหะวิริยะปฏิภาณปรีชา ได้ประกอบกรณียกิจเป็นประโยชน์ยิ่งแก่พุทธจักรและอาณาจักรอย่างไพศาล กล่าวคือ การปริยัติศึกษาเริ่มด้วยเป็นอุทเทศาจารย์ สอนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในสำนักเรียนหลายแห่ง เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้นักธรรมและบาลีสนาทนต์ การบริหาร ได้เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน ฯ เป็นอนุกรรมการเถรสมาคม เป็นรองเจ้าคณะมณฑลปราจีน เป็นผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าคณะมณฑลปราจีน และเป็นพระอุปัชฌายะ เป็นสมาชิกสังฆสภา และเป็นพระวินัยธรชั้นฎีกา เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๘๘ เจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามว่างลง โดยที่วัดนี้เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก และเป็นพระอารามใหญ่ซึ่ง

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

เป็นที่ประดิษฐานปูชนียสถานสำคัญ อันเป็นที่เชิดชูเกียรติของ
 ประเทศชาติ นับว่ามีความสำคัญเป็นพิเศษ ซึ่งจำเป็นต้องเลือก-
 สรรพระเถรที่เหมาะสมแต่งตั้งไปเป็นเจ้าอาวาส ทางคณะสงฆ์
 ได้ตระหนักถึงความสามารถของพระธรรมไตรโลกาจารย์ เป็น
 อย่างดี จึงได้เลือกและแต่งตั้งไปเป็นเจ้าอาวาสอยู่จนในปัจจุบัน
 นี้ อนึ่ง ในทางเทศนา ก็ปรากฏว่าพระธรรมไตรโลกาจารย์เป็นผู้มี
 ปฏิภาณโวหารวิจิตรไพเราะสามารถยังกุศลส่วนธรรมสวนมัยให้
 สำเร็จแก่มวลพุทธศาสนิกบริษัทได้ในทุกโอกาส นับว่าเป็นองค์
 ชรรมกถึกผู้ฉลาดในวิธีเทศนา จึงทรงพระกรุณาโปรดยกเป็น
 พระคณาจารย์เอกในทางเทศนาด้วยผู้หนึ่ง ส่วนในการปกครอง
 พระอารามนั้น ก็ปรากฏว่าตั้งแต่พระธรรมไตรโลกาจารย์ได้รับ
 แต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดอรุณราชวรารามมา ก็ได้อุตสาหะ-
 พยายามเอาใจใส่ในการบูรณะปฏิสังขรณ์ซ่อมแปลงถาวรวัตถุ
 ปูชนียสถาน และเสนาสนะสงฆ์ซึ่งชำรุดทรุดโทรมให้กลับคืนดี
 มีสภาพมั่นคงถาวรและสะอาดเรียบร้อยเป็นสง่างาม นับว่า
 พระอารามนี้ได้เจริญแจ่มใสดีขึ้นโดยลำดับ โดยเฉพาะองค์
 พระปรารค์ซึ่งเป็นปูชนียสถานสำคัญของชาตินั้น ก็ปรากฏว่า
 สง่างามดีเป็นพิเศษ กวรมันได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของประเทศ-
 ไทยอย่างแท้จริง อนึ่ง พระธรรมไตรโลกาจารย์ได้ส่งเสริมการ

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

ศึกษาของพระภิกษุสามเณรในพระอารามเป็นอย่างดี ได้ดำเนินการจัดสร้างโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้น ๑ หลัง สำหรับเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร และได้สร้างศาลาการเปรียญสำหรับเป็นที่มาบำเพ็ญกุศลของประชาชนพุทธบริษัท ก็ได้ก่อตั้งมูลนิธิเพื่อบำรุงการศึกษาและเป็นค่าภัตตาหารสำหรับพระภิกษุสามเณรในพระอาราม จึงนับว่าพระธรรมไตรโลกาจารย์เป็นผู้ทรงคุณธรรมปรีชาสามารถในการปกครองพระอารามหลวงที่มีความสำคัญ สมพระราชประสงค์

กรณีกิจทั้งปวงซึ่งพระธรรมไตรโลกาจารย์ได้ปฏิบัติบำเพ็ญยอมปรากฏเป็นผลดียิ่งแก่พุทธจักรและอาณาจักรดังกล่าวมา จึงนับว่าเป็นผู้เจริญยิ่งด้วยอุตสาหะวิริยะปรีชาสามารถในการพระศาสนา สมบูรณ์ด้วยอามตहितและปรหิตจรรยา ยิ่งขึ้นในพรหมจรรย์ เนกขัมมปฏิบัติ มีวัตรจรรยาเป็นที่น่าเลื่อมใสสมควรจะยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดร ที่รองสมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการ โปรดให้สถาปนาพระธรรมไตรโลกาจารย์ขึ้นเป็นรองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามจารึกในหิรัณยบัฏว่า พระธรรมบัญญัติ ศรีวิสุททธิคุณ สุนทรนายก ตรีปิฎกคุณาลังการวิภูสิต มหาคณิสสร บวรสังฆาราม

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

คามวาสี สถิต ณ วัดอรุณราชวราราม ราชวรมหาวิหาร พระ-
 อารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครู-
 ปลัดสุวัฒนศีลคุณ อดุลกนิสสร ฐราทรมหาคณานุนายก ๑
 พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูสรวิชัย พระครู
 กุ์สวด ๑ พระครูไกรสรวิลาส พระครูกุ์สวด ๑ พระครูธรรมบาล ๑
 พระครูสมุห์ ๑ พระครูโมกข์กา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมปิฎกเป็นพระเถระผู้-
 สมบูรณ์ด้วยคุณธรรมอนันตปริชา ได้ศึกษาแตกฉานในมคธปริ-
 วรรตน์และอรรถธรรมวินัย สอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม
 ๖ ประโยค ต่อมาทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่
 พระญาณดิลก พระราชกวี พระเทพโมลี และพระธรรมปิฎก
 โดยลำดับ ก็รับภาระพระพุทธศาสนา และสังวรรักษาสมณวัตร
 ระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยสมควรแก่ตำแหน่ง
 เป็นอย่างดี มีอุตสาหะวิริยะในการประกอบพระพุทธศาสนกิจ
 เป็นหิตานุหิตประโยชน์แก่พุทธจักร และอาณาจักรโดยอเนก-
 ประการ อาทิ การปริยัติศึกษา เริ่มด้วยเป็นอุเทศอาจารย์สอน
 พระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร และเป็นผู้จัดการศึกษา
 พระปริยัติธรรมสำนักเรียนต่าง ๆ ทั้งในกรุงและหัวเมืองหลาย-
 แห่ง เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้นักธรรมและบาลีสนา-

หลวง เป็นผู้แทนรองแม่กองธรรมประจำมณฑล อำนวยการสอบและตรวจธรรมสนามหลวง จัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมสมทบสอบสำหรับพระภิกษุสามเณรวัดพระศรีมหาธาตุและวัดใกล้เคียง เป็นกรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย การบริหาร ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดพระศรีมหาธาตุ เป็นเจ้าคณะอำเภอบางเขน เป็นรองเจ้าคณะมณฑลนครราชสีมา เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตรวจการภาค และเป็นเจ้าคณะธรรมยุต ภาค ๓ ภาค ๔ และภาค ๕ เป็นสมาชิกสังฆสภา เป็นสังฆมนตรี เป็นกรรมการเถรสมาคมคณะธรรมยุต เป็นกรรมการคณะธรรมยุต เป็นพระอุปัชฌายะ เป็นรองประธานสังฆสภา เป็นกรรมการมูลนิธิส่งเสริมกิจการพระศาสนาและมนุษยธรรม เป็นกรรมการทุนบำรุงตึกสามัคคีพยาบาลและผู้อาพาธ อนึ่ง พระธรรมปิฎก เป็นผู้เอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยาแก่ประชาชน ได้รจนานั่งสื่อสารคดีบทความเกี่ยวกับศีลธรรมเผยแพร่แก่ประชาชนอยู่เป็นเนืองนิตย์ และเป็นที่ประจักษ์ว่า พระธรรมปิฎกเป็นผู้มีปฏิภาณโวหารในทางเทศนาเป็นอย่างดี สามารถยังกุศลาศีส่วนธรรมสวนมัยให้สำเร็จแก่มวลพุทธบริษัทได้ในทุกโอกาส เพราะเป็นผู้ฉลาดในวิธีเทศนา จึงทรงพระกรุณาโปรดยกเป็นพระคณาจารย์เอกในทาง

เล่ม ๓๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

เทศนา ปราบกฏอยู่แล้ว ส่วนการพระศาสนาในต่างประเทศ พระธรรมปิฎกได้เป็นหัวหน้าคณะพระสงฆ์ไทยไปร่วมงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ณ ราชอาณาจักรลาว เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๐ สรรพกรณียกิจซึ่งพระธรรมปิฎกได้รับการปฏิบัติบำเพ็ญตามหน้าที่โดยลำดับดังกล่าวมา ปราบกฏว่าเป็นผลดีซึ่งแก่การพระศาสนา ประเทศชาติและประชาชน จึงนับว่าเป็นผู้เจริญด้วยคุณธรรมวิद्याสามารถ มีปรีชาฉลาดในการบริหารพระศาสนา สมบูรณ์ด้วยอาตมहितและปรหิตจรรยา ปราบกฏอยู่แล้ว บัดนี้พระธรรมปิฎกก็เจริญด้วยวรรษาอายุกาล รัตตัญญูเถรกรณธรรมมั่นคงอยู่ในเนกขัมมปฏิบัติ เป็นอจลพรหมจริยาภีรัต มีวัตรจริยาเป็นที่น่าเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะธรรมยุตติการูปหนึ่ง จึงสมควรจะยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดรที่รองสมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนาพระธรรมปิฎกขึ้นเป็นที่รองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามจารึกในหิรัณยบัฏว่า พระพรหมมุนี ศรีวิสุทธินายก ตรีปิฎกขรรคาลังการ-วิภูสิต อีสานทิศธรรมิกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุกรมได้ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

สมบูรณกณธิปัตติ วินยานุวรรตสังฆานุนายก ปุณฺณกรรมรักจิต ๑
 พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูพุทธพากย์ประกาศ
 พระครูคู่สวด ๑ พระครูธรรมศาสนอุโฆษ พระครูคู่สวด ๑
 พระครูสังฆวิจิตร ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมวราภรณ์ดำรงใน
 สมณคุณเนกขัมมปฏิบัติพามาด้วยดี มีอุตสาหะวิริยะปรีชาญาณ
 ได้ศึกษาแตกฉานในมคธปริวรรตน์ และอรรถธรรมวินัยไตรปิฎก
 สามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิเปรียญธรรม ๘ ประโยค ทรงพระ-
 กรุณาโปรดให้เป็นพระราชาคณะที่พระโสภณคณาภรณ์ แล้ว
 โปรดให้เลื่อนเป็นพระราชาคณะผู้ใหญ่ชั้นราชและชั้นเทพใน
 ราชทินนามเดิม และเป็นพระราชาคณะชั้นธรรมที่พระธรรม-
 วราภรณ์โดยลำดับ ก็รับภาระพระพุทธศาสนา และสงวรรักษา
 สมณวัตร ระเบียบปฏิบัติประเพณีราชการได้เรียบร้อยเป็นอย่างดี
 ตลอดมา มีศีลสมาจารวัตรปฏิบัติสมบูรณบริสุทธิ์ สามารถ
 ประกอบพุทธศาสนกิจ เป็นहितานุहितประโยชน์แก่พุทธจักร
 และอาณาจักรเป็นอเนกประการ กล่าวคือ การปรียัติศึกษา เริ่ม
 ด้วยเป็นอุทเทศาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณร
 และเป็นผู้อำนวยการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเรียน
 วัดบวรนิเวศวิหาร เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้นักธรรมและ-

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

บาลีสถานมหลวง เรียบเรียงตำราคำอธิบายวากยสัมพันธ์ เป็นประโยชน์ยิ่งในการศึกษาภาษาบาลี เป็นกรรมการตรวจชำระคัมภีร์ฎีกาแห่งพระไตรปิฎก เป็นกรรมการและเป็นผู้อำนวยการมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นกรรมการและเป็นประธานสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย การบริหาร เริ่มด้วยเป็นกรรมการวัด เป็นเลขานุการประจำองค์ในสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ เป็นสมาชิกสังฆสภา เป็นพระวินัยธรชั้นอุทธรณ์ รักษาการพระวินัยธรชั้นฎีกา เป็นกรรมการเถรสมาคม คณะธรรมยุต เป็นกรรมการคณะธรรมยุต ในปีพุทธศักราช ๒๕๐๓ ถึงคราวที่สภาพแห่งคณะสังฆมนตรีชุดเดิมได้สิ้นสุดลง และมีการเลือกสรรแต่งตั้งใหม่ พระธรรมวราภรณ์ได้รับแต่งตั้งเป็นสังฆมนตรีช่วยว่าการองค์การปกครอง และเป็นสังฆมนตรีสั่งการองค์การปกครองคณะธรรมยุตอยู่ในปัจจุบัน เป็นกรรมการโครงการเชิดชูและบำรุงพระพุทธศาสนาโดยตำแหน่ง รักษาการเจ้าคณะธรรมยุตภาคทุกภาค รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร เป็นพระอุปัชฌายะ เป็นกรรมการมูลนิธิส่งเสริมการพระศาสนาและมนุษยธรรม ส่วนการพระศาสนาในต่างประเทศ พระธรรมวราภรณ์ได้เป็นองค์สังคีตการกะในคณะสงฆ์ไทย ไปร่วมปฏิบัติงานฉันทุสสังคายนาพระไตรปิฎก

เล่ม ๓๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

ทฤษฎีสันนิบาต ซึ่งประชุมทำ ณ ปาสาณคูหา ประเทศพม่า เมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๘๗

สรรพคุณที่ยกซึ่งพระธรรมวราภรณ์ได้รับภาระปฏิบัติ บำเพ็ญตามหน้าที่โดยลำดับตั้งพรรณามา ปราบกฏเป็นประโยชน์ยิ่งแก่การพระศาสนา ประเทศชาติและประชาชน อนึ่ง พระธรรมวราภรณ์ได้เป็นพระพี่เลี้ยงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อคราวเสด็จออกทรงผนวช ได้สนองพระเดชพระคุณ อยู่ใกล้ชิดพระองค์ตลอดเวลา บัดนี้เป็นที่ประจักษ์ว่า พระธรรมวราภรณ์เจริญด้วยวรอายุกาล รัตตัญญูมหาเถรธรรม สมบูรณ์ด้วยคุณวุฒิวิद्याสามารถ มีปรีชาฉลาดในการบริหารพระศาสนา มั่นคงอยู่ในพรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติเป็นอจลพรหมจริยาภีรัต มีวัตรจริยาเป็นที่น่าเลื่อมใส เป็นหลักอยู่ในคณะธรรมยุตติการูปหนึ่ง สมควรจะยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดรที่รองสมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนาพระธรรมวราภรณ์ ขึ้นเป็นรองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามจารึกในหิรัณยบัฏว่า พระสาสนโสภณ วิมลญาณสุนทรบรมนริศรธรรมনীติสาธก ตรีปิฎกธรรมालังการวิภูสิต ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดบวรนิเวศราชวรวิหาร

เล่ม ๑๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

พระอารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดอรรถจริยานุกิจ พิพิธธรรมโกศล วิมลสุตาคม อุดม-
คณานุนายก ตร์ปิฎกญาณวิจิตร ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครู
ธรรมธร ๑ พระครูพิศิษฐสรเวท พระครูคู่สวด ๑ พระครูพิเศษ
สรวุฒิ พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆวุฒิกโร ๑ พระครูสมุห์ ๑

● พระครูใบฎีกา ๑

อนึ่ง ทรงพระราชดำริว่า พระธรรมรัตนากรเป็นพระเถระผู้-
เจริญในสมณคุณธรรมสัมมาปฏิบัติ ได้ศึกษาแตกฉานในมคธ-
ปริวารตันและอรรถธรรมวินัย สามารถสอบไล่ได้สำเร็จภูมิ
เปรียญธรรม ๖ ประโยค ทรงพระกรุณาโปรดให้เป็นพระราชา-
คณะที่พระญาณโสภณ เป็นชั้นราชในราชทินนามเดิม เป็น
พระเทพมุนี และพระธรรมรัตนากรโดยลำดับ ก็รับภาระพระ-
พุทธศาสนา และสังวรรักษาสมณวัตร ระเบียบปฏิบัติประเพณี
ราชการได้เรียบร้อยสมควรแก่ตำแหน่งเป็นอย่างดี มีอุตสาหะ
วิริยะในการประกอบพระพุทธศาสนกิจ เป็นहितานุहितประโยชน์
แก่พุทธจักรและอาณาจักรโดยอเนกประการ กล่าวคือ การปริ-
ยัติศึกษา เริ่มด้วยเป็นอุเทศาจารย์สอนพระปริยัติธรรมแก่พระ-
ภิกษุสามเณร เป็นกรรมการตรวจสอบความรู้นักธรรมและ
บาลีสถานามหลวง เป็นผู้นำประโยชน์กัธรรมและบาลีไปทำการ

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

เปิดสอบในจังหวัดต่าง ๆ เป็นผู้ช่วยแม่กองธรรมสนามหลวง เป็นผู้นำประโยคนักธรรมไปทำการเปิดสอบในรัฐเคดาห์ สหพันธ์ มาลาชา การบริหาร ได้เป็นเจ้าอาวาสวัดสังเวชวิศยาราม เป็นเจ้า- คณะตรวจการภาค ๒ และภาค ๕ เป็นสมาชิกสังฆสภา ในปี พุทธศักราช ๒๕๐๓ ถึงคราวที่สภาแห่งคณะสังฆมนตรีชุดเดิม ได้สิ้นสุดลงและมีการเลือกสรรแต่งตั้งใหม่ พระธรรมรัตนาก็ ได้รับเลือกแต่งตั้งเป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองอยู่ใน- ปัจจุบัน อนึ่ง พระธรรมรัตนกร ได้เป็นประธานในการสร้าง พระอุโบสถวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นรองประธาน คณะกรรมการสงฆ์แห่งโรงพยาบาลสงฆ์ เป็นกรรมการปรับปรุง ตลาดเฉลิมโลกอันเป็นศาสนสมบัติกลาง ส่วนการพระศาสนาใน ต่างประเทศ พระธรรมรัตนกรได้เป็นองค์สัทธิการะในคณะ สงฆ์ไทย มีสมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบันเป็นประธาน ไป ร่วมปฏิบัติงานฉัฎฐสังคายนาพระไตรปิฎก จตตุดตสันนิบาต (สมัชชไทย) ซึ่งประชุมทำ ณ ปาสาณคูหา ประเทศพม่า เมื่อ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๘

สรรพกรณียกิจซึ่งพระธรรมรัตนกรได้รับภาระปฏิบัติ- บำเพ็ญโดยลำดับตั้งพรณนามา ย่อมปรากฏเป็นผลดีแก่การ

เล่ม ๓๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

พระศาสนา ประเทศชาติและประชาชน เป็นที่ประจักษ์อยู่แล้ว และบัดนี้พระธรรมรัตนกรก็เจริญด้วยวรมหาอายุกาล รัตตัญญู มหาเถรธรรม สมบูรณ์ด้วยอาตมहितและปรหิตจรรยา มั่นคงอยู่ในพรหมจรรย์เนกขัมมปฏิบัติ เป็นอจลพรหมจริยาภีรต มีวัดตจจริยาเป็นที่น่าเลื่อมใส สมควรจะยกย่องให้ดำรงในสมณฐานันดรที่รองสมเด็จพระราชาคณะสืบไป

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดให้สถาปนาพระธรรมรัตนกร ขึ้นเป็นรองสมเด็จพระราชาคณะ มีราชทินนามตามจารึกในหิรัณยบัฏว่า พระธรรมวโรดม บรมญาณอดุล สุนทรนายก ตริปิฎกคุณาลังการวิภูสิต บริหารกิจสาทร มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดสังเวชวิศยารามวรวิหาร พระอารามหลวง มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๘ รูป คือ พระครูปลัดสุวัฒนสุตคุณ วิบูลคณิสสร ชูราทรมหาคณานุนายก ๑ พระครูวินัยธร ๑ พระครูธรรมธร ๑ พระครูศัพทวิมล พระครูคู่สวด ๑ พระครูมงคลวิลาส พระครูคู่สวด ๑ พระครูสังฆรักษ์จิต ๑ พระครูสมุห์ ๑ พระครูใบฎีกา ๑

ขออาราธนาพระคุณผู้ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณฐานันดร เพิ่มอสิริยศในครั้งนี้ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็น

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๕

เล่ม ๗๘ ตอนที่ ๑๐๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๔

การะสังสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุ
สามเณรในคณะและในพระอาราม ตามสมควรแก่กำลังและ
อิสริยยศซึ่งพระราชทานให้ และจงเจริญอายุ วรรณ สุข พล
ปฏิภาณ คุณสารศิริสวัสดิ์ จิรัฎฐิติ วิรุฬหิไพบุลย์ ในพระพุทธ
ศาสนา เทอญ

ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๔ เป็น
ปีที่ ๑๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ณะรัชต์

นายกรัฐมนตรี